

Nr 113.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående åtgärder för färdigställande av vissa utav Norrlands Statsarbeten påbörjade arbetsföretag; given Stockholms slott den 14 mars 1924.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härigenom föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

G. Malm.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 14 mars 1924.

Närvarande:

Statsministern TRYGGER, ministern för utrikes ärendena friherre MARKS VON WÜRTEMBERG, statsråden MALM, EKEBERG, BESKOW, MALMROTH, HASSELROT, STRIDSBERG, LÜBECK, CLASON, WOHLIN, PETTERSSON.

Efter gemensam beredning med cheferna för kommunikations- och finansdepartementen anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Malm, följande:

Vid behandlingen i årets statsverksproposition av frågan om bekämpande av arbetslösheten (femte huvudtiteln, sid. 21—23) omnämnde jag, att inom *Bihang till riksdagens protokoll 1924. 1 saml. 84 häft. (Nr 113.)* 588 24 1

statens arbetslöshetskommission påginge utredning av spörsmålet om färdigställande i öppna marknaden av en del arbetsföretag, vilka blivit av kommissionen nedlagda i ofullbordat skick, enär de på grund av arbetslöshetens avtagande icke kunnat slutföras såsom nödhjälpsarbeten. Sedan arbetslöshetskommissionen numera avslutat ifrågavarande utredning och framställt ett på densamma grundat förslag i ämnet, anhåller jag nu att få till närmare behandling upptaga denna fråga.

En ledande grundsats för den i vårt land bedrivna statliga verksamheten till arbetslöshetens bekämpande har varit, att den kontanta understödsverksamheten såvitt möjligt borde begränsas och att erforderlig nödhjälpsföreträdesvis borde lämnas genom beredande av arbetstillfällen vid statliga nödhjälpsarbeten. Tillämpningen av denna grundsats, som ur synpunkten av en rationell arbetslöshetspolitik otvivelaktigt varit väl motiverad, har emellertid nödvändiggjort igångsättandet av ett stort antal arbetsföretag, som icke varit av beskaffenhet att kunna utan olägenhet nedläggas i det ögonblick, då arbetslösheten å respektive orter komme att upphöra. Detta har alldeles särskilt varit fallet i Norrland, där den kontanta understödsverksamheten haft förhållandevis mindre omfattning än i mellersta och södra Sverige och där följaktligen nödhjälpsverksamheten i högre grad än i övriga delar av landet bestått i anordnandet av statliga arbeten. På grund härav var det att förutse, att i och med arbetslöshetens avtagande särskilda svårigheter skulle komma att uppstå beträffande slutförandet av de i Norrland bedrivna statsarbetena. Då jag i ämbetsskrivelse den 28 april 1923 anmodade statens arbetslöshetskommission att avgiva yttrande angående behovet av ytterligare anslag för arbetslöshetens bekämpande, berörde jag även nu ifrågavarande spörsmål. I berörda ämbetsskrivelse anmodade jag nämligen kommissionen att, om så funnes lämpligt, vid avgivande av sitt yttrande särskilt beröra frågan om fullbordande under år 1923 — med anlitan av medel, som anvisats till arbetslöshetens bekämpande, men vid sidan av nödhjälpsverksamheten — av sådana utav Norrlands Statsarbeten påbörjade vägföretag, till vilka anvisning av arbetslösa icke med fördel kunde ske. Med anledning härav uttalade kommissionen i skrivelse den 11 maj 1923 som sin uppfattning, att spörsmålet om det lämpligaste förfarandet för färdigställande av sådana statsarbeten, som eventuellt icke kunde fullbordas genom anvisning av arbetslösa, för det dåvarande icke vore aktuellt. Enligt kommissionens mening vore det ingalunda uteslutet, att de pågående arbetsföretagen i Norrland kunde i sin helhet fullbordas såsom nödhjälpsarbeten. Skulle framdeles visa sig, att så icke kunde ske, måste spörsmålet om ifrågavarande arbetens färdigställande givetvis tagas i övervägande, men kommissionen funne sig på sakens dåvarande stadium icke kunna göra något uttalande angående vilka åtgärder, som i sådant fall lämpligen borde företagas.

Emellertid minskades arbetslösheten i Norrland i hastig takt under sommaren 1923. Den norrländska arbetslöshetens utveckling under tiden intill utgången av år 1923 och omfattningen av de i Norrland vidtagna hjälpåtgärderna framgår av följande, inom arbetslöshetskommissionen upprättade

tablå, som omfattar Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands och Gävleborgs län.

År och månad	Antal rapporterade kommuner	Hela antalet rapporterade arbetslösa	Härav beredda hjälp i form av				Hela antalet hjälpta	De hjälptas antal i % av de anmälda arbetslösa	Av Norrlands Statsarbetena antal statliga nödhjulsarbeten
			statligt nödhjulsarbete	statskommunalt arbete	kontant understöd	kommunalt nödhjulsarbete			
1921.									
Juli	1)	—	348	—	—	—	—	—	—
Augusti	1)	—	2,031	—	—	—	—	—	—
September	1)	—	3,611	—	—	—	—	—	—
Oktober	133	32,438	6,449	—	1,524	3,200	11,173	34 %	53
November	139	35,965	6,834	—	4,583	2,822	14,239	39 "	75
December	158	41,697	7,618	—	7,637	2,645	17,900	42 "	167
1922.									
Januari	162	51,085	10,083	—	11,904	4,158	26,145	51 "	183
Februari	155	44,616	12,304	—	10,918	4,044	27,266	61 "	205
Mars	130	41,414	13,090	—	9,238	2,410	24,738	59 "	211
April	123	34,487	8,487	—	7,929	1,465	17,881	51 "	206
Maj	135	21,817	4,613	—	3,451	1,333	9,397	43 "	208
Juni	98	10,574	4,520	—	329	807	5,656	53 "	128
Juli	76	5,094	3,709	—	10	664	4,383	86 "	100
Augusti	69	4,846	4,025	—	—	459	4,484	92 "	100
September	75	5,471	4,550	—	—	657	5,207	95 "	112
Oktober	76	5,864	5,271	—	—	558	5,829	99 "	115
November	76	6,768	3,965	—	—	348	4,313	63 "	95
December	76	6,341	3,298	—	—	331	3,629	57 "	89
1923.									
Januari	109	8,141	3,984	114	15	631	4,744	58 "	90
Februari	78	6,669	4,137	198	—	897	5,232	78 "	86
Mars	65	6,327	4,000	318	—	785	5,103	80 "	82
April	74	5,958	3,673	278	8	441	4,400	73 "	80
Maj	59	3,684	3,423	204	—	184	3,811	103 "	76
Juni	57	3,750	5,229	61	—	179	5,469	145 "	76
Juli	77	4,087	4,864	33	—	181	5,078	124 "	57
Augusti	73	2,930	2,868	—	—	170	3,038	103 "	44
September	75	1,886	1,453	—	—	77	1,530	81 "	10
Oktober	41	1,137	435	—	—	105	540	47 "	3
November	26	738	12	—	—	56	68	9,2 "	1
December	14	509	—	—	—	44	44	8,0 "	—

1) Då månadsrapportering från kommunerna till kommissionen först infördes fr. o. m. oktober 1921, saknas vissa uppgifter före denna tid.

2) Att procenten av hjälpta överstiger totala antalet anmälda arbetslösa beror på att fr. o. m. januari månad 1923 sysselsattes i de statliga nödhjulsarbetena i Norrland jämväl arbetslösa från södra Sverige, vartill kommo vissa specialarbetare, såsom körare etc.

Av uppgifterna i ovanstående tablå framgår, att den kontanta understödsverksamheten inom Norrlands Statsarbetens arbetsområde praktiskt taget

upphört med utgången av juli månad år 1922. Beträffande nödhjulsarbetena hava några nya sådana icke igångsatts i Norrland sedan våren 1922. Särskilt under år 1923 har arbetslöshetskommissionen vidtagit kraftiga åtgärder för att söka färdigställa förut kontraherade och igångsatta arbeten. I detta syfte förflyttade kommissionen ett avsevärt antal arbetslösa från södra Sverige till Norrlands Statsarbetens arbetsplatser. Ifrågavarande förflyttningar togo sin början i januari månad år 1923 och hade sådan omfattning, att antalet personer från södra Sverige, som på en gång voro i arbete vid Norrlands Statsarbeten, vissa tider uppgick till omkring 1,400 man.

Oaktat de sålunda av arbetslöshetskommissionen vidtagna åtgärderna har det på grund av arbetslöshetens avtagande icke varit kommissionen möjligt att färdigställa alla kontraherade arbetsföretag i Norrland, utan kommissionen har funnit sig nödsakad att under sista kvartalet år 1923 nedlägga de arbeten inom nämnda landsdel, som då ännu voro ofullbordade. Efter det nu ifrågavarande avveckling av de statliga nödhjulsarbetena i Norrland fullständigt genomförts, har kommissionen till behandling upptagit spørsmålet om de nedlagda arbetenas slutförande i annan form. I skrivelse den 8 februari 1924 har kommissionen framställt förslag i sådant hänseende.

Kommissionen har i berörda skrivelse anfört i huvudsak följande.

Arbetslöshets-
kommissionen
den 8 februari
1924.

Som framginge av tidigare överlämnade redogörelser över arbetsmarknadens utveckling under det sistförflutna året hade en sakta, men i stort sett alltjämt fortgående förbättring inträtt. Den varje år återkommande tillfälliga försämringen under årets sista månader, som även under år 1923 gjort sig märkbar, ändrade intet i detta allmänna omdöme. Stabiliseringen och återvändandet till mera normala förhållanden på arbetsmarknaden hade emellertid framträtt ojämförligt kraftigast för Norrlands vidkommande. Liksom arbetslösheten i Norrland under försommaren 1921 på grund av driftinskränkningar inom trävarurörelsen snabbt antog en mycket stor omfattning, som nödvändiggjorde organiserandet från den 1 juli 1921 av Norrlands Statsarbeten, vars verksamhetsområde söderut sträckte sig till Dalälven, så hade återgången till mera normala förhållanden här även skett snabbare i och med de för Norrland speciella verksamhetsgrenarnas återgång till full drift. Denna snabba förändring till det bättre av läget på arbetsmarknaden inom det område, där hjälpverksamheten bedrevs av Norrlands Statsarbeten genom utförande av statliga nödhjulsarbeten, hade för arbetslöshetskommissionen medfört en del komplikationer, vilka emellertid enligt sakens natur icke kunnat förebyggas. Under sommaren 1923 hade åtskilliga arbetsföretag i Norrland färdigställts och andra bringats närmare sin fullbordan. Mot hösten 1923 hade det likväl blivit klart, att det icke vore möjligt att färdigställa alla kontraherade arbetsföretag, utan att en nedläggning av de ännu ofullbordade måste verkställas. Denna avveckling av hjälpverksamheten inom Norrlands Statsarbetens verksamhetsområde hade fullständigt genomförts under sista kvartalet av år 1923. I största möjliga utsträckning hade man därvid gått så tillväga, att före nedläggningen arbetet förts fram till en viss punkt, som möjliggjort ett avbrytande utan skada för det redan utförda arbetets bestånd.

Den nedläggning av icke fullbordade arbetsföretag, som med hänsyn till en rationell arbetslöshetspolitik och gällande direktiv sålunda måst företagas, hade emellertid ur många andra synpunkter visat sig synnerligen oläglig. Flertalet nedlagda arbetsföretag utgjordes av vägbyggnader, vilka måste sägas vara av mycket stor betydelse för den ort, där de vore belägna. Förr eller senare hade det blivit nödvändigt att utföra dessa arbeten. Vad som skett genom att desamma igångsatts som nödhjälpsarbeten innebure sålunda, att det statsbidrag, som under vanliga förhållanden utgår till arbetsföretag av denna art, kommit att utgå tidigare än annars blivit fallet.

För samtliga företag, som av Norrlands Statsarbeten bedrivits, hade kontrakt om utförandet tecknats med uppdragsgivaren, därvid Norrlands Statsarbeten alltid stått som arbetstagare. I dessa kontrakt, vilkas detaljformulering varierat med nästan varje företag, hade fastställts de olika skyldigheter, som åvilat uppdragsgivaren och arbetstagaren. Så hade t. ex. fastställts de grunder, enligt vilka uppdragsgivaren haft att erlægga ersättning till Norrlands Statsarbeten, samt fixerats vardera partens skyldighet med avseende på redskap och materiel m. m. Vidare hade i kontrakten angivits, under vilka omständigheter skyldighet föreläge för Norrlands Statsarbeten att fullborda vederbörande arbetsföretag.

Det syntes arbetslöshetskommissionen klart, att någon juridisk skyldighet att fortsätta ett arbete icke finnes för Norrlands Statsarbeten, så snart arbetslösheten upphört i de orter, som vore i kontrakten angivna. Huruvida arbetslöshet i en ort förefunnes i sådan utsträckning att hjälpåtgärder från statens sida tarvades eller icke, kunde alltid bliva föremål för delade meningar. Kommissionen hade dock ansett sig kunna avgöra detta med ledning av de direktiv, som gällde för den statliga hjälpverksamheten på detta område. Riktigheten av kommissionens tillvägagångssätt härutinnan hade även bekräftats genom skiljedomsutslag.

Från vissa håll hade den meningen gjorts gällande, att arbetslöshetskommissionen borde anses förpliktad att, sedan arbetslösheten upphört, i egen regi låta färdigställa de nedlagda arbetsföretagen som vanliga arbeten på den öppna arbetsmarknaden. Kommissionen hade ingående prövat denna mening, men kunde för sin del icke biträda densamma. Ett av skälen härtill vore, att den hjälpverksamhet för arbetslösa, som vore kommissionens huvuduppgift, ännu icke kunde betraktas som avslutad för mellersta och södra Sveriges vidkommande. Då det icke kunde anses lämpligt, att kommissionen bedreve nödhjälpsarbeten i vissa delar av landet och företag på den öppna arbetsmarknaden i andra delar, måste beträdandet av nyss angivna linje leda till att de i Norrland nedlagda arbetsföretagen finge kvarligga orubbade till dess hjälpverksamheten i övriga delar av landet avslutats. Ett sådant tillvägagångssätt syntes emellertid icke vara att förorda. Jämväl i övrigt skulle svårigheter av olika art vara att emotse, därest ett färdigställande av de nedlagda arbetsföretagen skulle av kommissionen själv utföras på den öppna arbetsmarknaden.

På grund härav hade den frågan uppstått, huruvida icke andra åtgärder från statens sida borde vidtagas för att bringa förevarande nedlagda arbetsföretag till sin fullbordan. I den mån arbetsföretagen ifråga vore att hänföra till sådana, för vilka under normala förhållanden statsbidrag kunnat utgå, syntes icke någon principiell erinran kunna göras mot att genom särskilda bidrag från statens sida möjliggöra arbetenas färdigställande på den öppna arbetsmarknaden. Den fördelaktigaste lösningen av problemet syntes kommissionen vara, att vad som för närvarande återstode på respektive ar-

betsföretag fullbordades av vederbörande uppdragsgivare själva. Härigenom kunde för varje särskilt arbete och ort önskvärda synpunkter och intressen få göra sig gällande, samtidigt som det återstående arbetet kunde fullbordas vid den tjänligaste tidpunkten. Statens insats skulle härigenom kunna begränsas till utanordnandet av det statsbidrag, som efter prövning befundes lämpligt.

Vad kommissionen sålunda anfört hade närmast betydelse för färdigställandet av arbetsföretag inom Norrlands Statsarbetens verksamhetsområde. I vilken omfattning liknande åtgärder komme att bli nödvändiga för Södra Sveriges Statsarbetens vidkommande, kunde för närvarande icke med säkerhet bedömas. Kommissionen hade emellertid för avsikt att längre fram, då ställningen bättre kunde överblickas, inkomma med framställning i saken beträffande Södra Sveriges Statsarbeten.

Under återopandande av vad sålunda anförts har arbetslöshetskommissionen framställt det förslag, att ett särskilt *färdigställningsanslag* skulle anvisas i och för beredande av statsbidrag till slutförande av sådana arbetsföretag, vilka delvis utförts av Norrlands Statsarbeten, men vilka, på grund av arbetslöshetens nedgång, icke kunnat fullbordas.

Till belysande av den omfattning, i vilken statsbidrag av angiven art kunde beräknas komma att utgå, har arbetslöshetskommissionen upprättat en förteckning över de arbetsföretag, som av Norrlands Statsarbeten nedlagts i ofullbordat skick, utan att vederbörande uppdragsgivare avstått från arbetets fullföljande. Berörda förteckning, som således omfattar samtliga de arbetsföretag i Norrland, för vilkas färdigställande statligt bidrag kan komma ifråga, upptager i Norrbottens län 18 vägarbeten, 1 broarbete och 2 arbeten av annan art, i Västerbottens län 8 vägarbeten, 3 broarbeten och 1 arbete av annan art, i Västernorrlands län 12 vägarbeten, i Jämtlands län 2 vägarbeten och i Gävleborgs län 6 vägarbeten, sammanlagt således 53 arbetsföretag. För vart och ett av ifrågavarande arbetsföretag har kommissionen låtit verkställa en detaljerad beräkning av den kostnad, som erfordras för arbetets fullbordande. Kostnadsberäkningarna ifråga hava i regel utarbetats av Norrlands Statsarbetens vederbörande distriktsingenjör i samråd med den av uppdragsgivaren för företaget utsedde kontrollanten. Beräkningarna äro uppgjorda med hänsyn till att företagen skola kunna fullbordas som arbeten i öppna marknaden.

De sålunda verkställda kostnadsberäkningarna giva vid handen, att slutförandet av de förtecknade 53 arbetsföretagen skulle draga en kostnad av 2,380,189 kronor. Beträffande spörsmålet huru stor del av nämnda kostnad, som bör bestridas genom statsbidrag, framhåller kommissionen, att vid kontrahering av väg- och broarbeten i allmänhet den principen följts, att uppdragsgivaren förbundits att till Norrlands Statsarbeten erlægga samma procentuella bidrag — räknat på beräknad kostnad — som han skulle hava erlagt om arbetet utförts som ett arbete i öppna marknaden med bidrag av statsmedel, d. v. s. kostnaden hade i regel fördelats på det sätt, att en tredjedel fallit på uppdragsgivaren och två tredjedelar på Norrlands Stats-

arbeten. Inom Norrbottens län hade dock kontraherats 7 vägarbeten, vid vilka kostnaden fördelats så, att uppdragsgivaren haft att bära allenast en femtedel, under det att Norrlands Statsarbeten åtagit sig fyra femtedelar. Samtliga ifrågavarande 7 vägarbeten avsåge emellertid enklare vägar eller ödebygdsvägar med en vägbredd av 3,6 meter till 3,0 meter, och till vägbyggnader av denna art plägade även under normala förhållanden dylika förhöjda statsbidrag ofta beviljas. I ett par undantagsfall hade statsbidraget på grund av särskilda skäl bestämts till högre belopp än fyra femtedelar eller lägre belopp än två tredjedelar av kostnaden. Kommissionen föreslår, att den i vederbörande kontrakt avtalade kostnadsfördelningen i regel skulle tillämpas jämväl vid bestämmandet av statens bidrag till kostnaderna för respektive arbetsföretags färdigställande och att statsbidraget således i flertalet fall skulle utgå med två tredjedelar av det belopp, som på sätt ovan anförts beräknats vara erforderligt för varje arbetsföretags slutförande. Med tillämpning av denna fördelningsprincip har kommissionen beräknat, att kostnaden för statsbidrag till färdigställande av ovan omnämnda 53 arbetsföretag skulle uppgå till 1,708,400 kronor. Då härutöver ett mindre belopp ansetts erforderligt för kontrollkostnader, resor m. m., har kommissionen funnit sig böra avrunda den nyssnämnda siffran till 1,750,000 kronor, vilken summa således utgör beloppet av det utav kommissionen förordade *färdigställningsanslaget*.

Beträffande villkoren för erhållande av statsbidrag ur färdigställningsanslaget ifråga har arbetslöshetskommissionen anfört i huvudsak följande:

Innan statsbidrag till visst företag beviljades, borde en formlig ansökan härom inlämnas för vederbörlig prövning. Det kunde härvid tänkas, att en inskränkning i företagets omfattning vore från uppdragsgivarens sida önskvärd, sedan arbetslösheten upphört, och att en dylik inskränkning kunde vidtagas utan att den väsentliga nyttan med företaget minskades. Den myndighet, till vilken ansökan om bidrag ingaves, syntes böra tillerkännas rättighet att i varje särskilt fall pröva och avgöra, huruvida det av kommissionen föreslagna bidraget borde utgå eller om omständigheter inträffat under tiden sedan arbetet nedlades, som kunde göra en ändring nödig. Angående själva utförandet syntes det vara lämpligt, att detta ombesörjdes på samma sätt, som om arbetet utförts med statsbidrag ur vägbyggnadsfonderna. Arbetet borde sålunda utföras genom vägstyrelses (respektive annan uppdragsgivares) egen försorg, men under kontroll av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

För arbetets utförande syntes i tillämpliga delar samma villkor böra uppställas som vid andra vägföretag, till vilka statsbidrag utgår. I dessa villkor föreskreves, bland annat, att intressenterna åtaga och förbinda sig, att där så kan ske till arbetet företrädesvis använda tjänst- och sysslolösa personer. Det syntes kommissionen ändamålsenligt och önskvärt, att det förordade färdigställningsanslaget, som hade det allra närmaste samband med åtgärderna för arbetslöshetens bekämpande, jämväl i lämplig utsträckning komme till användning för samma ändamål. Med hänsyn härtill syntes det böra övervägas att åt ovanstående, vid övriga arbetsföretag tillämpade bestämmelse giva en större praktisk räckvidd genom en föreskrift, att statligt eller kommunalt arbetslöshetsorgan, som vid tiden för arbetes färdigställande funnes, skulle äga rätt att hänvisa arbetslösa till erhållande av arbete vid dylikt med

statsbidrag understött arbetsföretag. Skyldigheten att mottaga på detta sätt anvisade arbetslösa syntes böra begränsas till viss del av den erforderliga arbetsstyrkan, förslagsvis en tredjedel.

Därest det skulle visa sig att arbetslöshetsförhållandena utvecklades i annan riktning än vad arbetslöshetskommissionen beräknat, torde vissa av de nu ifrågavarande, i kommissionens förteckning upptagna arbetena befinnas lämpliga att drivas som statliga nödhjulsarbeten. Arbetslöshetskommissionen syntes därför böra bibehållas vid sin rätt att, om så erfordrades, själv fortsätta dessa, i vilket fall färdigställningsbidrag alltså ej skulle utgå.

Som ett oeftergivligt villkor för bidrag av statsmedel borde uppställas den fordran, att överenskommelse träffats mellan uppdragsgivaren och Norrlands Statsarbeten angående alla mellanhavanden, som berörde det ifrågasatta företaget.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har statens arbetslöshetskommission hemställt, *dels* att ett belopp av 1,750,000 kronor måtte anvisas i och för statsbidrag till slutförande av sådana arbetsföretag, vilka delvis utförts av Norrlands Statsarbeten, men vilka, på grund av arbetslöshetens nedgång, icke kunnat fullbordas, *dels ock* att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen måtte bemyndigas att under de villkor, som av Kungl. Maj:t kunde komma att föreskrivas, verkställa fördelningen av nämnda statsbidrag.

Kommissionens ifrågavarande framställning är enhälligt.

Väg- och
vattenbygg-
nadsstyrelsen.

Över framställningen ifråga har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 13 februari 1924 avgivit infortrat yttrande, däri styrelsen anført i huvudsak följande:

Det torde näppeligen kunna förutsättas, att de av Norrlands Statsarbeten delvis utförda, men ej färdigställda arbetena skulle få ligga ofullbordade och till ingen nytta samt i avsevärd utsträckning bliva förstörda, innan de möjligen i en oviss, men säkerligen rätt avlägsen framtid skulle kunna fullbordas med statsbidrag från vägbyggnadsfonderna. På grund härav ville styrelsen varmt förorda bifall till arbetslöshetskommissionens framställning om ett särskilt anslag för arbetenas snara färdigställande.

Till grund för beräkning av anslaget storlek hade arbetslöshetskommissionen lagt de i upprättade avsyningsinstrument beräknade färdigställningsbeloppen samt tillika förutsatt att statsbidragen i regel skulle utgå efter enahanda bestämmelser, som gälla för statsbidrag ur vägbyggnadsfonderna och som vid upprättande av kontrakten mellan statsarbetena och vederbörande uppdragsgivare, vägstyrelse, kommun eller annan, gällt för beräkning av intressenternas bidrag. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som ej kunnat granska detaljberäkningarna, hade icke något att erinra mot det av kommissionen föreslagna beloppets storlek, 1,750,000 kronor. Enligt styrelsens mening borde emellertid beloppet uppföras som ett förslagsanslag, då det måste anses sannolikt, att anledningar kunde finnas såväl till höjning av de beräknade bidragen till vissa företag som till sänkning av bidragen till andra företag.

Mot arbetslöshetskommissionens förslag att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen skulle bemyndigas verkställa medelsfördelningen hade styrelsen icke något att erinra.

Beträffande de villkor, som borde gälla för åtnjutande av statsbidrag till ifrågavarande färdigställningsarbeten, syntes de för statsbidrag till andra allmänna arbeten gällande villkoren böra i tillämpliga delar komma till användning. Dessa villkor återfunnes i kungörelsen den 27 juni 1914 (nr 320) angående statsbidrag till väganläggningar och vägförbättringar, bro- och hamnbyggnader samt upprensning av åar och farleder, samt i kungörelsen den 21 oktober 1921 (nr 656) angående statsbidrag till enklare vägar. En del förenklingar i de i nämnda kungörelser stadgade villkoren syntes emellertid kunna göras. Den av Kungl. Maj:t fastställda planen syntes kunna ersättas av den plan, som legat till grund för överenskommelsen mellan statsarbetena och vederbörande uppdragsgivare, med de ändringar, som kunde av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen finnas nödiga och ändamålsenliga. Vidare syntes väg- och vattenbyggnadsstyrelsen böra få i uppdrag att inom gällande bestämmelser beräkna och bestämma statsbidragets storlek för varje företag, men med skyldighet att, då avsteg från dessa regler av arbetslöshetskommissionen föreslagits eller eljest ifrågasattes, underställa frågan härom Kungl. Maj:ts prövning.

I övrigt hade styrelsen icke något att erinra mot de av arbetslöshetskommissionen föreslagna villkoren för statsbidrag.

Under återopande av vad sålunda anförts har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hemställt om bifall till vad arbetslöshetskommissionen föreslagit, med de tillägg i avseende på villkoren för statsbidrags åtnjutande, som styrelsen i sitt yttrande förordat.

Beträffande frågan om beredande av medel till de föreslagna statsbidragen har statens arbetslöshetskommission yttrat sig i en särskild skrivelse av den 15 februari 1924.

Arbetslöshetskommissionen den 15 februari 1924.

I denna skrivelse har kommissionen förordat, att för ifrågavarande ändamål måtte tagas i anspråk befintliga reservationer å de av 1922 års riksdag under femte huvudtiteln beviljade anslagen för bekämpande av arbetslösheten. Kommissionen har emellertid framhållit, att det vid tiden för skrivelsens avlatande ännu icke med full säkerhet kunde bedömas, vilket medelsbehov, som kunde komma att föreligga för kommissionens verksamhet under budgetåret 1924—1925. Med hänsyn härtill har kommissionen förbehållit sig att, därest så skulle finnas nödigt, senare inkomma med den ytterligare framställning till Kungl. Maj:t i ifrågavarande hänseende, vartill förhållandena kunde föranleda.

Jämväl kommissionens nu ifrågavarande yttrande är enhälligt.

Sedermera har arbetslöshetskommissionen med skrivelse den 11 innevarande mars överlämnat en nämnda dag upprättad översikt över kommissionens beräknade ekonomiska ställning per 29 februari 1924. Ifrågavarande översikt är av följande utseende:

Arbetslöshetskommissionen den 11 mars 1924.

Översikt av Arbetslöshetskommissionens beräknade ekonomiska ställning den 29 februari 1924.

<i>Tillgångar (fordringar).</i>	Kronor	<i>Skulder: (dispositioner och utgifter till 1/7 resp. 31/12 1924).</i>	Kronor
Statskontoret: återstående av arbetslöshetsanslaget	3,342,000	1. Avvecklingskostnader:	
Statsarbeten:		Södra Sveriges Statsarbeten	500,000
Södra Sveriges Statsarbeten:		Norrlands Statsarbeten	20,000
Resterande ersättningar, som beräknas inflyta från vägstyrelser o. a.	3,867,000	2. Södra Sveriges Statsarbeten:	520,000
Överskott å Norrlands Statsarbetens verksamhet	618,000	a. Färdigställande av kontrakterade arbeten med undantag för nedan under b. nämnda	2,256,000
	4,485,000	b. Fortsättning av under vintern 1923 - 24 igångsatta nya arbeten, som ej till sin omfattning kunnat preciseras ²⁾	500,000
Kommuner:			2,756,000
Beräknade bidrag för till statsarbeten hänvisade arbetslösa	70,000	3. Statskommunala arbeten:	
Lånefonden: ¹⁾		Statens bidrag	130,000
Innestående jämte beräknade inbetalningar under 1924	690,000	4. Hyresbidrag:	50,000
Stenleveranscentralen:		5. Statens Arbetslöshetskommission:	
Beräknat överskott	350,000	Beräknade administrationskostnader (utöver i avvecklingskostnaderna enligt punkt 1 ovan ingående belopp för detta ändamål).....	25,000
		6. Färdigställningsanslag för den öppna marknaden:	
		Norrlands Statsarbeten	1,750,000
		7. Reserv: för oförutsedda utgifter och för utgifter under budgetåret 1924-25	3,706,000
	8,937,000		8,937,000

¹⁾ Av denna fond beräknas ytterligare c:a 338,000 kr. komma att inflyta efter utgången av år 1924.

²⁾ Avser helt nya arbeten (skogsarbeten) igångsatta efter den 1 december 1923.

*Departements-
chefen.*

Lika med statens arbetslöshetskommission anser jag, att billighets- och lämplighetsskäl tala för att åtgärder från statens sida vidtagas för att bringa de nu ifrågavarande nedlagda arbetsföretagen till fullbordan. Tanken att arbetslöshetskommissionen skulle låta i egen regi färdigställa nämnda företag i den öppna arbetsmarknaden lär icke vara att förorda. Över huvud taget torde det icke vara lämpligt att arbetslöshetskommissionen samtidigt med sin nödhjälpsverksamhet bedriver arbeten i öppna marknaden, och ett sådant tillvägagångssätt skulle också, såsom kommissionen framhållit, fördröja färdig-

ställandet av de nedlagda arbetsföretagen. Vid sådant förhållande synes den ur alla synpunkter lämpligaste utvägen vara, att slutförandet av de nedlagda arbetsföretagen, på sätt kommissionen föreslagit, överlämnas åt vederbörande uppdragsgivare själva, mot erhållande av statsbidrag, uppgående till viss del av den kostnad, som beräknats vara erforderlig för utförande i öppna marknaden av vad som återstår å respektive arbetsföretag. Jag finner mig således böra biträda kommissionens förslag i detta avseende.

Vad sedermera angår de ifrågasatta *statsbidragens belopp* ansluter jag mig till kommissionens mening, att den i vederbörande kontrakt avtalade fördelningen av kostnaden mellan uppdragsgivaren och Norrlands Statsarbeten i allmänhet bör tillämpas vid bestämmandet av statens bidrag till kostnaderna för respektive arbetsföretags färdigställande. I enlighet härmed läser statsbidraget till ett arbetsföretag i regel böra bestämmas till samma del av den beräknade färdigställingskostnaden, som Norrlands Statsarbeten enligt kontraktet haft att bära av den beräknade kostnaden för hela arbetsföretaget. I undantagsfall, då särskilda omständigheter därtill föranleda, torde emellertid avvikelser från denna regel böra äga rum.

Beträffande *fördelningen av statsbidragen* har arbetslöshetskommissionen föreslagit, att ifrågavarande fördelning skulle verkställas av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. På denna punkt finner jag mig emellertid icke kunna biträda kommissionens förslag, utan vill förorda, att frågor om beviljande av statsbidrag avgöras av Kungl. Maj:t, efter förslag av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

I fråga om *villkoren för erhållande av statsbidrag* kan jag i huvudsak ansluta mig till vad arbetslöshetskommissionen och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen härutinnan föreslagit. Såsom villkor för erhållande av statsbidrag torde således böra föreskrivas, att ansökan om sådant bidrag ingives till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vilken det torde böra åligga att granska arbetsplanen och de uppgjorda kostnadsberäkningarna samt därefter med eget yttrande överlämna ansökan till Kungl. Maj:t. Innan statsbidrag beviljas, torde sökanden böra visa, att överenskommelse träffats mellan honom och Norrlands Statsarbeten angående alla mellanhavanden, som beröra det ifrågavarande arbetsföretaget. Därest vid prövning av ansökan förhållandena på arbetsmarknaden undergått en sådan förändring, att vederbörande arbetsföretag finnes böra bibehållas såsom statligt nödhjälpsarbete, synes Kungl. Maj:t böra äga befogenhet att bestämma, att arbetsföretaget skall fullföljas av arbetslöshetskommissionen och att statsbidrag, varom nu är fråga, följaktligen icke skall utgå. I övrigt torde för statsbidragens beviljande och arbetsföretagens utförande i tillämpliga delar böra gälla bestämmelserna i kungörelsen den 27 juni 1914 (nr 320) angående statsbidrag till väganläggningar och vägförbättringar, bro- och hamnbyggnader samt upprensning av åar och farleder, ävensom föreskrifterna i kungörelsen den 21 oktober 1921 (nr 656) angående statsbidrag till anläggande av enklare vägar.

Arbetslöshetskommissionen har föreslagit, att bland villkoren för åtnjutande av statsbidrag jämväl skulle upptagas bestämmelser om rätt för statliga och kommunala arbetslöshetsorgan att hänvisa arbetslösa till erhållande av arbete vid de med statsbidrag understödda arbetsföretagen, samt om skyldighet för ifrågavarande arbetsföretag att mottaga på detta sätt hänvisade arbetslösa intill viss del av den för vederbörande företag erforderliga arbetsstyrkan. Enligt min mening skulle bestämmelser av denna innebörd vara ägnade att framkalla betydande svårigheter i tillämpningen. Jag vill därför förorda, att de av kommissionen i detta avseende föreslagna bestämmelserna ersättas med ett mera allmänt hållet stadgande av innehåll, att den, som erhåller statsbidrag till färdigställande av ett arbetsföretag, skall vara skyldig att, i den mån så kan ske, bereda arbetslösa personer i orten sysselsättning vid företaget.

Vad härefter angår frågan om *beredande av medel* till de föreslagna statsbidragen tillåter jag mig till en början erinra om, att 1922 års riksdag, i anledning av den på socialdepartementets föredragning avlätna propositionen, nr 11, för bekämpande av arbetslösheten beviljat *dels* på tilläggsstat för nämnda år reservationsanslag till sammanlagt belopp av 85,000,000 kronor, *dels ock* på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett reservationsanslag å 5,000,000 kronor. De ifrågavarande anslagens ställning per 29 februari 1924 åskädliggöres genom en av arbetslöshetskommissionen den 10 innevarande mars upprättad tablå, vilken torde som bilaga få fogas till detta protokoll. Enligt vad tablåen utvisar, återstod å nämnda anslag den 29 februari 1924 ett odisponerat belopp av 3,342,702 kronor 12 öre. Sagda belopp är, med någon avrundning nedåt, upptaget som första post bland tillgångarna i den här ovan (sid. 10) intagna översikten över kommissionens beräknade ekonomiska ställning den 29 februari 1924.

Ifrågavarande översikt upptager vidare såsom poster bland kommissionens tillgångar *dels* resterande ersättningar från vägstyrelser, *dels* överskott å Norrlands Statsarbetens verksamhet, *dels ock* beräknade bidrag från kommuner för till statsarbeten hänvisade arbetslösa. Nämnda poster torde icke påkalla någon anmärkning från min sida. Däremot torde jag måhända böra yttra några ord om de två återstående poster, som äro upptagna bland kommissionens tillgångar, nämligen posten »lånefonden» och posten »stenleveranscentralen». Beträffande den förstnämnda av dessa båda poster vill jag erinra om, att ifrågavarande lånefond tillkommit på det sätt, att Kungl. Maj:t genom brev den 2 september 1921 av det å tilläggsstat för nyssnämnda år under femte huvudtiteln uppförda reservationsanslaget å 23,500,000 kronor för bekämpande av arbetslösheten och lindrande av nöd ställt till arbetslöshetskommissionens förfogande ett belopp av högst 1,000,000 kronor, att användas *dels* till förskotterande av medel för utförande av med statsmedel understödda väganläggningar och vägförbättringar m. m., *dels ock* till gäldande av belopp, varmed den för dylikt vägföretag beräknade kostnaden kunde komma att överskridas. Av de sålunda till kommissionens förfogande

ställda medlen har kommissionen vid olika tillfällen utlämnat lån till vägstyrelser, för att för dem möjliggöra att såsom arbeten i öppna marknaden igångsätta arbetsföretag, till vilka de i sinom tid haft att påräkna statsbidrag genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Medel, som influtit eller komma att inflyta genom återbetalning av dylika lån, torde, i den mån så visar sig erforderligt, böra ställas till arbetslöshetskommissionens förfogande för att användas i kommissionens nödhjälpsverksamhet. Med hänsyn härtill synes det berättigat att inräkna ifrågavarande lånefond bland arbetslöshetskommissionens tillgångar.

Vad angår posten »stenleveranscentralen» utgöres densamma av beräknat överskott å medel, som i och för beredande av arbetstillfällen åt arbetslösa stenarbetare vid särskilda tillfällen anvisats till den jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 2 juni 1916 inrättade stenleveranscentralen. Ifrågavarande överskott torde, om så framdeles bliver erforderligt, med vederbörligt medgivande böra få användas för arbetslöshetskommissionens allmänna verksamhet. Med hänsyn härtill synes överskottet ifråga med rätta kunna upptagas bland kommissionens tillgångar.

Arbetslöshetskommissionen har i sin berörda översikt beräknat sina tillgångar till sammanlagt 8,937,000 kronor. Emellertid vill jag erinra om att Kungl. Maj:t genom brev den 24 februari 1922, för beredande av arbetstillfällen åt arbetslösa genom avverkningar å allmänna skogar inom Norrbottens län, m. m., ställde till domänstyrelsens förfogande ett belopp av högst 1,000,000 kronor, att, efter avdrag av vad som skäligen kunde anses böra tillgodoföras domänfonden såsom ersättning för avverkat virke, återbetalas i den mån medel inflöte för försälda effekter. Det sålunda till domänstyrelsens förfogande ställda beloppet anvisades av anslag, som av riksdagen på tilläggsstat för år 1922 beviljats för arbetslöshetens bekämpande. I skrivelse den 11 januari 1924 har domänstyrelsen emellertid meddelat, att berörda belopp å en miljon kronor fortfarande vore hos statskontoret inestående samt att styrelsen hyste den förhoppningen, att endast en mindre del av nämnda belopp behövde komma till användning för därmed avsett ändamål. Det synes mig, att den del av ifrågavarande belopp, som icke kommer att av domänstyrelsen tagas i anspråk, lämpligen bör ställas till arbetslöshetskommissionens förfogande. Med hänsyn härtill torde kommissionens tillgångar kunna beräknas till högre belopp än det i merberörda översikt angivna.

Den av arbetslöshetskommissionen upprättade översikten över kommissionens ställning utvisar, att om av kommissionens tillgångar ett belopp av 1,750,000 kronor avses för färdigställande av Norrlands Statsarbetens avbrutna arbetsföretag, en summa av 3,706,000 kronor beräknas stå till förfogande för oförutsedda utgifter under innevarande budgetår och för kommissionens verksamhet under budgetåret 1924—1925. Härtill bör, enligt vad jag nyss framhållit, läggas det belopp, som kan förväntas komma att återstå av de till domänstyrelsens förfogande ställda medlen.

Den sålunda beräknade reserven synes, såvitt i närvarande stund kan bedömas, vara tillräcklig för bedrivande av eventuellt påkallad nödhjälps-

verksamhet under nästkommande budgetår. Skulle förhållandena utveckla sig i sådan riktning, att ytterligare medel för nämnda ändamål kunna antagas bliva erforderliga, torde jag, i anslutning till vad jag vid behandlingen av årets statsverksproposition härom anført, före innevarande riksdags slut få återkomma till ämnet och underställa Kungl. Maj:t det förslag, som omständigheterna må påkalla. I varje fall torde det icke vara något hinder att, i den utsträckning, arbetslöshetskommissionen förordnat, för färdigställande av nu ifrågakvarande arbetsföretag använda de reservationsanslag, som av 1922 års riksdag under femte huvudtiteln beviljats för bekämpande av arbetslösheten. Jag finner mig därför böra ansluta mig till vad kommissionen härutinnan föreslagit. För förslaget genomförande erfordras givetvis riksdagens medverkan.

Under återopande av vad jag sålunda anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att för färdigställande av vissa utav Norrlands Statsarbeten påbörjade arbetsföretag må, i huvudsaklig överensstämmelse med av mig härövan förordade grunder, användas, intill ett belopp av 1,750,000 kronor, de av 1922 års riksdag för bekämpande av arbetslösheten beviljade reservationsanslagen.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Torsten Wolff.

Bilaga.

Arbetslöshetsanslagets ställning den 29 februari 1924.

Den 1 jan. 1924 återstod av reservationsanslagen för år 1922 och för första halvåret 1923 oanvisat	3,536,213: 42
--	---------------

3,536,213: 42

Disponerat under tiden 1 januari—29 februari 1924:

Av Kungl. Maj:t anvisat till Arbetslöshetskommissionens avdelning för Norrlands Statsarbeten	20,418: 50
Av Kungl. Maj:t anvisat till Järnvägsstyrelsen: Automobilvägen Dingle—Hedekas	100,000: —
Av Kungl. Maj:t anvisat till Järnvägsstyrelsen: Tillverkning av godsvagnar å flottans varv i Karlskrona	35,600: —
Av Kungl. Maj:t anvisat till Kommissionens expenser 1 jan.—31 mars 1924	25,000: —
Av Kommissionen utanordnat till understödsverksamhet (resebidrag enligt kungl. kung. 7 juli 1922, § 13 m. 2)	337: 60
Av Kommissionen utanordnat till stats-kommunala arbeten	7,715: 20
Av Kommissionen utanordnat till Kommissionens ledamöter (arvoden)	4,440: —
Disponerat den 29 februari 1924	193,511: 30
	3,342,702: 12
	3,536,213: 42